

Йўл-транспорт ходисаларини олдини олиш методологиясининг ўзига хос хусусиятлари

Абдуллажанов Анвар Тургунбаевич

ИИБ Академияси магистратурасининг “Ташкилий-тактик бошқарув”
йўналиши 1-гуруҳ тингловчиси подполковник

Tel: 90-916-55-58

Email: anvarjondan@gmail.com

Дунёдаги соғлиқни сақлаш ва хавфсизлик хизматлари бўйича етакчи компанияси - International SOS мамлакатларнинг одамлар ҳаёти учун хавфсизлиги ҳақидаги ҳисоботини тақдим этди.

Унда Ўзбекистон дунёдаги энг хавфсиз давлатлардан бири дея қайд этилган. Шу тариқа мамлакатимиз АҚШ, Испания, Швеция, Буюк Британия, Қатар ва Франция каби давлатлар билан бир рўйхатдан [жой олди](#).

«Зўравонлик жинойтлари даражаси жуда паст. Ҳеч қандай сиёсий тазйиқ, фуқароларнинг тартибсизликлари ва чет элликларга нисбатан диний ёки ирқий тажовуз кузатилмайди. Хавфсизлик ва фавқулодда вазиятлар хизматлари самарали ва инфратузилма мустаҳкам. Транспорт хизматлари юқори стандартларга эга, хавфсизлик қоидалари кучли ва фақат вақти-вақти билангина саёҳатлар тўхтатилиши мумкин». Мазкур ҳисоботда хавфсизлик даражаси юқори бўлган мамлакатларга ана шундай таъриф берилган.¹

International SOS энг хавфли давлатлар сифатида Афғонистон, Мали, Ливия, Ироқ, Сурия, Яман ва Украинани қайд этган.² Мақоладан шундай хулоса қилиш мумкинки, Ўзбекистон дунёдаги энг хавфсиз давлатлардан бири сифатида эътироф этилган.

Юқорида номи тилга олинган компания бу хулосага ўз-ўзидан келиб қолмаган, албатта. Бундай хулосага келиш тегишли изланишлар ва ўрганишлар натижаси бўлиб, замирида ахборот-таҳлил ишларини амалга ошириш ётади.

¹<https://kun.uz/news/2023/01/02/uzbekiston-dunyodagi-eng-xavfsiz-davlatlardan-biri-sifatida-etirof-etildi>

² Ўша манба.

Инсон кадри, унинг саломатлиги, эрки ва ҳаёти энг олий кадриятлардир. Бежизга 2022 йил Ўзбекистонда “Инсон кадрини улуглаш ва фаол маҳалла”, 2023 йил эса “Инсонга эътибор ва сифатли таълим” йили деб эълон қилингани йўқ.

Фуқароларнинг турмуш тарзи яхшиланишини қуйидаги статистика орқали кўришимиз ҳам мумкин. Масалан 2024 йил 1 январь ҳолатига Ўзбекистон Республикасида ҳар 1000 нафар доимий аҳолига ўртача 109 та энгил автомобиль тўғри келмоқда. Агар бу рақамларга жамоат транспорти, юк ташувчи машиналарни қўшадиган бўлсак, ушбу рақамлар бир неча мартаба юқорилашига гувоҳ бўламиз.

Транспорт воситалари оғиримизни энгил қилиш билан биргаликда, бир қатор жиддий муаммоларни ҳам келтириб чиқармоқда.

Масалан, 2022 йилнинг 12 оyi мобайнида Тошкент шаҳрида 1 200 та йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлган (2021 йилда - 1073 та).

Пойтахт ИИББ [хабарига кўра](#), ҳисобот даврида ЙТХ оқибатида ҳалок бўлганлар сони 136 нафарни ташкил этган, 1463 нафари тан жароҳати олган.

Йўл-транспорт ҳодисаларининг 32,5 фоизини пиёдалар иштирокидаги бахтсиз ҳодисалар ташкил этади. Болалар иштирокида 169 та ЙТХ содир бўлган, бунинг оқибатида 56 нафар вояга етмаганлар тан жароҳати олган, 17 нафари вафот этган.

Ўтган бир йил давомида ҳайдовчилар томонидан энг кўп қайд этилган қоидабузарлик тезликни ошириш бўлган - 370 та ҳолат.

143 нафар ҳайдовчи светофорнинг тақиқловчи ишорасига ўтган. 8 та бахтсиз ҳодиса автомобиль рулида ўтирган шахсларнинг маст ҳолатда бўлгани сабабли содир бўлган. 73 та ЙТХ жиддий оқибатларга олиб келган.³

Республика миқёсида, 2023 йил якунига қадар аҳоли сони 36,8 млн. (2020 йил 34,5 млн.), транспорт воситалари сони 4,6 млн. (2020 йил 3.6 млн.), ҳайдовчилар сони 7,6 млн. (2020 йил 7.1 млн.)ни ташкил қилган.

2023 йилда расман қайд этилган йўл-транспорт ҳодисалари 2022 йилгига нисбатан -59 тага ёки 0,6 фоизга (9 902/9 843), ўлим билан боғлиқ йўл-

---

³ <https://kun.uz/news/2023/01/27/toshkentda-bir-yilda-136-kishi-yth-oqibatida-halok-boldi>.

транспорт ҳодисалари сони -137 тага ёки 6,6 фоизга (2 088/1 951), ҳалок бўлганлар -74 нафарга ёки ёки 3,3 фоизга (2 356/2 282) ёки 3,3 фоизга камайган.

Шунингдек, тан жароҳати билан боғлиқ йўл-транспорт ҳодисалари 2022 йилда 7966 та ва 2023 йилда 7892 та содир этилган бўлиб 74 тага ёки 0,9 фоизга ошган бўлсада, жароҳатланганлар сони 397 нафарга ёки 4,1 фоизга (9 606-9 209) камайган.

Ўтган йили ҳар 100 минг аҳолига 26,7 та, ҳар 10 минг транспорт воситасига 21,2 та ЙТХ тўғри келган. Ҳар 100 минг аҳолига нисбатан ўлим билан боғлиқ ЙТХ сони 5,3 тани ва ҳалок бўлганлар 100 минг аҳолига нисбатан 6,2 тани ташкил қилган. Жароҳатлар билан боғлиқ йўл-транспорт ҳодисалари сони 100 000 аҳолига 25,0 та, 10 000 та транспорт воситаларига 20,0 тага тенг бўлган.

ЙТХ турлари бўйича энг кўплари – 47,4 фоиз ёки 4 650 таси пиёдалар билан тўқнашув, 28,2 фоиз ёки 2 769 таси автомашиналар билан тўқнашув, 10,5 фоиз ёки 1 037 таси велосипедчилар билан тўқнашувлардир. ЙТХнинг 5,7 фоизи ёки 565 таси автомашина ағдарилиши, 4,9 фоизи ёки 485 таси тўсиққа урилиш, 1,5 фоизи ёки 152 таси тўхтаб турган транспорт воситалари билан тўқнашиш, 1,8 фоизи ёки 181 таси бошқалар билан тўқнашувлардир.

Энг кўп ЙТХ енгил автомобиллар иштирокида содир бўлган - 78,8 фоиз ёки 7 753 та. Велосипедлар - 10,5 фоиз ёки 1 037 та, юк машиналари – 6,2 фоиз ёки 611 та, мотоцикллар – 2,0 фоиз ёки 191 та, автобуслар - 1,9 фоиз ёки 187 та, тракторлар - 0,6 фоиз ёки 60 та.

Ички ишлар вазирлиги Жинойий-ҳуқуқий статистика маълумотлар марказида қайд этилиши бўйича Жиззах, Сурхондарё ва Хоразм вилоятларида йўл-транспорт ҳодисалари сони ортган.⁴

Таҳлиллардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Ички ишлар вазирлиги Жамоат хавфсизлиги департаменти Йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати, 2023 йил давомида мамлакатда йўл-транспорт ҳодисалари ва улардаги ўлим ҳолатларини 15 фоизга камайтириш вазифасини мақсад қилиб қўйган⁵ ва бу

⁴<https://kun.uz/news/2023/02/07/uzbekistonda-yth-sonini-bir-yilda-15-foizga-qisqartirish-rejalashtirilmoqda>.

⁵ Ўша манба.

борада ички ишлар вазири ўринбосарининг 2023 йил 16 январь кунги 6, 8-сон фармойишига асосан “Маҳаллабай” (квадрат) тизимида ишлаш тартибини жорий этган.

Йўл-транспорт ҳодисаларини олдини олиниши, камайтирилишига мамлакатдаги қонунчилик ва мавжуд шарт-шароитлардан келиб чиқиб ўзига хос равишда эришилади. Мисол учун юртимизда, ҳайдовчилар тайёрловчи таълим ташкилотлари ўқитувчи ва ҳайдовчи-йўриқчиларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишни тартибга солувчи низом Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилди.

Низомга кўра, таълим ташкилотлари ўқитувчи ва ҳайдовчи-йўриқчиларини шартнома асосида қайта тайёрлаш ҳамда уларнинг малакасини ошириш (ҳар 3 йилда бир марта) Ички ишлар вазирлиги Академияси томонидан [амалга оширилади](#).

Бундан ташқари, ИИВ масъул ходимлари томонидан берилган маълумотга кўра, Тошкентдаги автобусларга қоидабузарликни қайд этувчи видеорегистраторлар ўрнатилиши, видеорегистраторлар орқали қоидабузар ҳайдовчиларга нисбатан тегишли чоралар кўрилиши назарда тутилган.⁶

Ҳозирги вақтда пойтахтимиз Тошкент шаҳрида автомобиллар сони кўпайгани туфайли йўлларда тирбандликлар юзага келиб, белгиланган манзилга етиб олишга вақт кўп сарфланмоқда. Тирбандликларга “чидай олмаган” баъзи ҳайдовчилар “тирбандлик ҳудуди”дан қутулиши билан йўқотган вақтига “етиб олиш” мақсадида тезликни белгиланган меъёрдан ошириб, йўл-транспорт ҳодисасини юзага келтириши мумкин.

Қоидабузарликлар ва йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш муаммоси ҳаракатланувчи воситалар пайдо бўлгандан бери юзага келишни бошлаган. 1939 йилларда Америка Қўшма Штатларида ашаддий қоидабузар ҳайдовчилар учун махсус белгили автомобиль рақамлари жорий қилинган бўлиб, бундай белгилар йўл ҳаракати қоидаларини назорат қилувчи полициячилар ишини сезиларли даражада осонлаштирган.⁷

Тирбандликларни камайтириш учун Японияда ўзига хос ёндашилган, яъни 75 ёшдан ошган кексалар агар ўз ҳайдовчилик гувоҳномаларидан воз

⁶ <https://telegram.me/joinchat/AAAAAFZ5VnYLLjHurlyC4w>, 21 декабрь 2022 йил.

⁷ <https://t.me/SuratlardagiTarix>, 23 декабрь 2021 йил.

кечсалар, ҳукумат уларга текин ёки арзон нархларда овқатланиши учун турли хил енгилликлар (имтиёзлар) бериши жорий этилган. Бир қарашда бу чора кексаларга нисбатан адолатсизликдай туюлиши мумкин, лекин бу чора Япония ҳукуматининг мамлакат йўлларидаги автоҳалокатларнинг кўрсаткичини камайтириш бўйича чиқарган оқилона қарорларидан биридир.⁸

Хитой давлатида ўзига йўл-транспорт қоидаларига амал қилиш ва уларнинг олдини олиш бўйича ўзига хос тажриба мавжуд бўлиб, йўлни нотўғри кесиб ўтганлар (*пиедалар*) кўчалардаги экранларда намоиш қилинади. Шунингдек, қонунбузарларнинг картасидан автоматик тарзда жарима ечиб олинади.⁹

Бундан ташқари, ҳаракат иштирокчиларининг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ер ости ва устки пиедалар ўтиш жойлари, тирбандликларни бартараф этиш учун ер ости ва устки қайрилиб олиш жойлари, бир томонлама ҳаракат ва пулик автомобил йўллари кўплаб ташкил этилган.

Юқоридагилардан келиб чиқиб шундай ҳулосага келиш мумкинки, ахборот-таҳлил ишлари фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишга, қонунларни ҳурмат қилишга ундовчи тарғибот сифатида кучли восита ҳисобланиб, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, уларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилиниши учун зарур бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилишга замин яратади.

Research Science and Innovation House

⁸ https://t.me/Qoyil_ekin, 22 декабрь 2022 йил.

⁹ <https://telegram.me/joinchat/AAAAAFZ5VnYLLjHurlyC4w>, 13 март 2023 йил.

